

BOGGA KOOWAAD

SHARCIGI L. 66 ee 7 Setembeer 1977, Sharciga Xuquuqda qoraaga (Cipy Right Law).

MADAXWEYNAHA

J. D. S.

ISAGOO ARKAY: Xaashida 1aad ee Kacaanka;

ISAGOO ARKAY: Xaashida 2aad ee Kacaanka;

ISAGOO AQOONSADAY: Baahida loo qabo in shirei loo dejiyo dhowridda xuquuqda qoraaga;

ISAGOO TIXGELINAYA: Go'aankii Guddiga Siyaasadda iyo Golaha Wasiirada;

WUXUU SOO SAARAY

SHARCIGA SOO SOCDA:

QAYBTA I

HAWLAHA LA DHAWRAYO

Qod. 1aad

Qeexid iyo Macnayn

1) Haddii aan si kale loo macnayn, ereyada iyo odhaahyada sharci-gan iyo xeernidaamiyaha la xiriiraa waa sida hoos ku cad:

«WASIIRKA» Waa Wasiirka Wasaaradda Hiddaha iyo Tacliinta Sare.

«DAWLADDA» Waa: Dawladda Jamhuuriyadda Demoqraadiga Soomaaliya oo ay weheshaan: Wasaaradaha, Waaxaha, Dawladda Hoose, Hay'adaha Madaxa Bannaan iyo xubin kastoo ka mid ah Laamaha Dawladda.

«QORE» Waa: Abuuraha ama tarjumaha hawl indheer garadnimo leh, ama ku habaysan Suugaanta iyo dhaqanka Soomaaliyeed nooc kas taba ha ahaatee.

«HAWL» Waa: hawl indheergaranimo leh ama si sugan loo dhacg-tay oo uu abuuray ama tarjumay qoruhu.

«HAWL QOFKA KELIYA» Waa: Hawsha uu dhaliyo qof keli ah.

«HAWSHA loo wadajiro» Waa: Hawsha ay wadajir ahaan u dhaliyaan ama u tarjumaan laba qof ama in ka badani oo aan iskaahmeysigooda ama u tarjumaan laba qof ama in ka badani oo aan iskaahmaysigooda la kala neebi karayn.

«HAWSHA GUUD» Waa: Hawsha dadweynaha loo soo bandhigo.

«HAWSHA ASALKA AH» Waa: Curadnimada abuurista indheergaradka ah.

«HAWSHA DHEEGASHADA AH» Waa: Hawsha aan asalka ahayn, laakiin haddii hawl asal ah la soo qaato, la tarjumo ama si kale loo baddeho, iyadoo si xor ah isu taageysa.

«FIDIN» (Publication) Waa: Dhab ahaan qoridda hawsha iyo u soo bandhigidda dadweynaha, nuqullo la akhristo ama maqal iyo muuqaal-ba ha ahaadeen ee.

Qod. 2aad

HAWLAHA IYO XUQUUQDA LA DHAWLKA

Sharcigani wuxuu dhawrayaa xuquuqda hawlaha suugaanta, fanka, farshaxannimada iyo cilmiga ee ay si sharci ah qorayaashu maankooda uga dhaliyaan.

Dhawridani waxay gaar ahaan ku fidsan tahay:

i) Buugagga, (yar iyo weyn) maqaaladaha iyo qoraallada jaad iyo qaab kastaba leh, sida qaamuusyada, oo ay ka mid yihiin (encyclopedia), iyo waxyaalaha kale la uruuriyo nooc kastaba ha ahaadeen eh.

ii) Suugaanta aan qornayn, hawlaha farshaxannimada iyo fanka.

iii) Khudbadaha, casharradda, faallooyinka iyo hawlaha kale ee la mid ah.

iv) Hawlaha ruwaayadaha, qoran ama duuban ama afti ah (oral) muusiqada iyo guud ahaan hawlaha masraxa oo dhan.

v) Soc baahin kasta oo suugaan ah oo loo qaato raadiyaha ama talefishanka, iyo hawlaha kale ee asal ahaan loo sameeyey raadiyaha ama taleefishinka.

iv) Jaraa'idka, iyo maqaaladaha oo si sharci ah u daabacan.

iiiv) Musawirrada, iyo alaabta xardhan ama naqshadaysan.

xi) Ururinta suugaanta iyo hawlaha cilmiga ah iyo tarjamadaan.

ix) Hawlaha cinjirka ah (plastic) ee juqraafiga la xiriira, khariddadaha, (topography), q alabka muuqaal-maqalka (audio-visual); iyo hawlaha kale ee aqoonta la xiriira.

x) Hawlaha sinimaha (cinematographic);

xi) Qorshaha dhismaha iyo sawir-gacmeedka la xiriira (Sketches and Drawings).

xii) Aslidda ama sawir-gacmeedka (painting), sawir tilmaameedka (illustrations) iyo wixii la nooc ah.

xiii) Qoriidda (sculptures) iyo hawlaha kale, ee la midka ah.

xiv) Ka qaadashada, tarjumada iyo baddelaadda kale, markii uu oggolaado qoraha hawsha asalka ah, lihi, waxaase shardi ah inaan hawsha asalka ahi ka mid ahayn laamaha dhaqanka dadweynaha.

Qod. 3aad

MAGACA HAWSHA

1) Sharcigani hawsha uu dhawrayo, wuxuu si le'eg u dhawrayaa magaca qoraha oo ah qayb hawsha ka mid ah; waana in had iyo jeer lala xusaa magaca qoraha mar kastoo hawsha la isticmaalayo, qoraal iyo aftiba.

— 1109 —

2) Waa inaan hawsha magacæeda la isticmaalin haddii a u isticmaalkaasi keeni ka o murug iyo muran.

Qod. 4aad

HAWLAHA DHEEGASHADA AH

1) Hawlaha soo socda waxa loo dhowrayaa si ka duwan hawlaha laga dheegtay haddii habka loo ururiyey ama loo isticmaalay ay ka dheexmuuqanayso hawshii asalka ahayd;

2) Tarjumada, ka qaadashada, soo koobidda iyo baddellaadda kaalaha ee suugaanta, fanka iyo hawlaha cilmiga ah.

ii) Ururinta suugaanta, fanka iyo hawlaha cilmiga ah sida qaamuuska, ururinta hawlaha maansooyinka iwm.

iii) Hawlaha lug ku leh hiddaha iyo dhaqanka.

QODDOBKA 5aad

Hawlaha aan la dhawrayn

Hawlaha aan la socon sharciyadda ee ku xusan qoddobyada laad, iyo laad, ee sharciigan xuquuqda qoruhu kuma dhawrana arimaha soo socda:

i) Sharciyada iyo xeerarka Dawladda,

ii) Ogeysiisyada amar siin, wareegtooyin dignin ah iyo wixii la mid ah, kaasoo ka soo baxa xubnaha dawladda ama hay'addaha madaxa bannaan iyo tarjumadda rasmiga ah ee la xiriirta ogeysiisyadaas amar siintaas iyo wareegtooyinkaas digniinta ah.

iii) Khudbadaha siyaasiga ah iyo khudbadaha ay qaræennadu maxkamadaha ka akhriyaan iyo tarjumada rasmiga ah ee khudbadahaas.

iv) Garsoorid, go'aanno amarro, xukunno iyo dakæetocoyinka sharciga Maxkamadaha iyo go'aammada ay gaaraan xubnaha maamulka dawladdu.

v) Wararka maalin walba Idaacadda laga sii daayo, ee dadweynaha loo baahiyo.

— 1110 —

QAYBTA 2aad

XUQUUQDA QORAHA IYO QOFKA YEELAN KARA

QODDOBKA 6aad

Xuquuqda Qoraha

Xuquuqda qoruhu waa lahaansho la mid ah waxyaalaha kale ee la laayahay, lana ictiraaf, isla markaasna lagu dhawro sharciga madaniga ah ee lagaga dhaqmo Jamhuuriyadda Dimoqraadiga Soomaaliya, wuxuuna ka kooban yahay xuquuq dhaqaale iyo mid xushmo.

QODDOBKA 7aad

Qofka yeelan kara Xuquuqda Qoraha

1) Xuquuqda qoraha, waa wax iska leh qoraha iyo dadka dhaxalkiisa leh. Qoruhu waa inuu ahaadaa mid wax uu qoray loo aqoonsan yahay, haddii aaney jirin wax taas ka soo horjeeda. Haddii uu muran ka abacsno xuquuqda qoraaga, arrintuna ay Maxkamad hor tagto, Xukunka Maxkamadda ku shaqada leh ayaa noqonaya go'aanka kama dambaysta ah.

2) Qorayaasha wadajir ahaan hawl u qabtaa waa u siman yihiin xuquuqda qoraha.

3) Qorayaasha hawl isku biirsada, haddii la kala qaadana qiimaha hawsha hoos u rideyaa, marka sharcigan loo eego waxay noqonayaan isku xuquuq.

4) Dadka xuquuqda noocaas ah ku yeelan kara hadiyeyn, iibsasho ama ijaarasho waa la dhawrayaa xuquuqda qoraha.

5) Marka qoraha hawshiisa la daabaco waxa loo dhawrayaa xuquuqda uu ku yeesho heshiiska daabacadda iyo xuquuqda kale ee hore u xusan.

6) Haddii qoraagu uu hawl abuurto isagoo heshiis kula jira dawladaha ama Hay'ad madax bannaan, ama hawshaas uu abuuray ay ka mid tahay hawlihiisa caadiga ah, xuquuqda qoraha ee hawsha jaadkaas ah way lumaysaa haddii aanay jirin wax cad oo taas ka soo horjeeda, xuquuqdana waxa yeelanaya hay'adda uu markaas u shaqeenayey.

Iyadoo la tixgeliyo:

a) Haddii aanu jirin heshiis cad oo tilmaamaya lahaanshaha xuquuqda hawshaas la qabtay;

b) Xuquuqda ay hay'addu (iwm) ku yeelato hawsha lagu qabtay heshiiskaas way ka baxsan tahay hawsha caadiga ah ee qoraha lagu la heshiyyey.

i) Hay'addu xaq uma laha in ay cid saddexaad u gudbiso xuquuqda qoraha ee uu sidaan ku helay cid haddii aanay ku dhisnayn dan qaran.

j) Qaybta (6aad) ee qodobkan ayaa lagu dhaqmayaa markii uu qoruhu khidmad la siiyo uu howl ku abuuro, hay'addii khidmadda sii-seyna ay u ballan qaado innay lacagta lagu heshiiyey bixiso.

Qod. 8aad

Heshiisyada Xuquuqda Qoraha Waxyeellaynaya

1) Hawlaha aan la socon qodobada 88 iyo 89 ee shareiga madaniga ah ee Soomaaliyeed (Somali Civil Code) heshiis kasta oo xuquuqda qoraha waxyeellaynaysa wuxuu ahaanayaa mid qoran.

2) Raad ma laha heshiis kasta oo aan qornayn, oo la xiriira xuquuqda qoraha.

Qaybta IIIaad

Qorayaasha Xuquuqdooda la Dhawrayo

Qod. 9aad

Qorayaasha Soomaaliyeed

1) Qoraa kasta oo Soomaali ah xuquuqdiisa waxa lagu dhawrayaa sharcigan, iyadoo loo eegin:-

a) In hawshiisu ku abuurantay ama lagu daabacay dalka gudihiisa ama dibadda;

b) Hawshiisa hala daabaco ama yaan la daabicin, waxa u shardi ah inuu u hoggaansan yahay shuruudaha sharcigani uu ku ilaalinayo xuquuqda qoraha.

t) Hawsha qoraaga Soomaaliyeed ha ku qornaato af-Soomaali, Carabi ama afaf Kaleba

Qod. 10aad

QORAYAASHA AAN SOOMAALIDA AHAYN

1) Qoraaga shisheeyaha ah xuquuqdiisa waa la dhawrayaa haddii:

i) hawshiisa marka hore lagu daabaco Jambuuriyadda Demoqraadiga Soomaaliya.

ii) uu oggolaansho qoran ka haysto Wasiirka;

iii) uu weydiisadiisu waafaqsan yahay shuruudda ku cad sharcigan.

2) raddu qoraa shisheeye ah oo hawshiisa hore loogu daabacay Jamhuuriyadda Dimoqraadiga Soomaaliya uu dib ugu noqdo hawshii-sii oo uu wax ka badbaddelo, looma dhawrayo xuquuqda qoraha iyo daabacidda ka dhalata ku noqoshadaas ama badbaddelkaas haddii aan:

a) Qoraagu, intaannu mar kale daabicin hawshiisa aannu qoraal ahaan ku sii ogeysiin wasiirka waxyaalaha uu ka beddelay ama ka noqday naqlina uusan ka siin hawsha cusub.

b) Wasiirku fasaxin daabicidda cusub ee hawsha, iyadoon loo eegin meesha lagu daabacayo.

3) Wasiirka ma oggolaanayo mana fasaxayo daabacadda cusub haddii, ay ku noqoshada badbaddelka, hawshu aad uga duwan yahay asalkeedii hore, ama dabecadda cusubi ay ku abuurtayso fikrad xun qofka Soomaaliga ah ama ay tahay midaan la socon karin aydiyooloobi-yada aynnu qaadanay ee ah hantiwadaagga cilmiga ku dhisan iyo guud ahaan dhaqanka Socmaaliyeed.

4) i) Wasiirku wuxuu la noqon karaa ogolaanshihiisii ama fasaxiisii daabacadda cusub haddii uu ogaado in daabacadda cusubi ay wax-waxyeeleyneyso sharafta Qaranka Socmaaliyeed ama qof ka mid ah.

ii) Haddii Wasiirku uu la noqdo oggolaanshihiisii ama fasaxiisii daabacadda cusub haddii uu ogaado in daabacadda cusub ee la xiriirta qaybta (I) ee la soo dhaafay, la noqoshadaasi waxay ka bilaamaysaa markuu oggolaaday ama fasaxay daabacadda cusub.

Qod. 11aad

QORAAGA SHISHEEYAHA AH OO HAWSHIISA LAGU

SOO DAABACO DIBEDDA

1) Qoraaga shisheeyaha ah ee hawshiisa lagu soo daabaco dibad-da waxa la dhawrikaraa xuquuqdiisa haddii

i) uu jiro wax heshiis ah oo dhex maray Jamhuuriyadda Dimoqraadiga Soomaaliya iyo dalka ninkaasi ka yimid, lana xiriira dhawrida xuquuqda qoraha ee labada dal.

ii) Sharciyadda xuquuqda qoraha ee dalka shisheeyuhu waa inay u ballan qaadaan qorayaasha Socmaaliyeed, isagoo saldhig u ah habka wax isweydaarashada, xuquuq la mid ah kuwa uu dhawrayo sharcigani.

2) Qoraha shisheeyaha oo hawshiisa sharcigan lagu dhawrayaa waa inuu u hoggaansamaa shuruudaha ku qoran qodobka 10aad ama shuruudaha kale ee lagula heshiiyey sharcigan haddii aanlaga saamaxin inuu u hoggaansamo dhammaan shuruudahan ama qaarkood, ayadoo la tixgelinayo heshiiska labada dhinac.

3) Sharcigani ma dhawrayo xuquuqda qorayaasha shisheeyaha ku jira heshiisyo caalami ah oo tiro badan haddii Jamhuuriyadda Dimoqraadiga Soomaaliya ayan beddelin ama ayan gelin heshiisyo cayn-kaas ah.

4) Haddii aanay la xiriiirin waxyaalaha ku jira farqadaha 1,2, iyo 3 ee qodobkan, qoraaga shisheeyaha ahi wuxuu arji u qoran karaa Wasiirka isagoo dalbayo in hawshiisa sharcigan lagu dhawro; Wasiirkuna wuu oggolaan karaa arjiga caynkaas ah haddii ay la noqoto in hawshaas dhamaanteed ama qayb suuragal ahi aytaabanayso danaha Soomaaliyeed, hasa yeeshee arjiga caynkaas ah waa in la soo hordhigaa Gudiga Siyaasadda iyo Bulshada ee Golaha Dhexe ee Xisbiga Hantiwadaagga Kacaanka Soomaaliyeed si uu u gaaro oggolaansho kama dam-bays ah.

Qod. 12aad

QORAYAASHA SHISHEEYAHA EE HAWSHOODA LA DHALIYEEN QORAYAASHA SOOMAALIYEED

1) Haddii qorayaal shisheeye iyo kuwa Soomaaliyeed ay wadajir hawl u dhaliyaan, waa in hawshaas loo dhawraa sidii ayadoo ay dhaliyeen qore ama qorayaal Soomaaliyeed, marka hore hawshaas dalka Soomaaliyeed ha lagu daabaco amase yaan lagu daabicine.

2) Haddii, daabacidda kaddib, la ogaado in hawshaasu waxyeello u geysanayso danaha Soomaalida, wasiirka isagoo tixgelinaya oggolaanshaha madaxtooyada waa inuu amraa:

a) Inaan haawshaas mar labaad la daabicin haddii markii hore lagu daabacay dalka gudihiiisa;

b) Nuqullada hawshaas oo dhan ee ku fiday dalka gudihiiisa, waa in la soo ururshaa, lana baabi'iyaa;

t) Dheef kasta oo qorayaashu ku helaan hawlahaas iyada ah waa in laga soo ceshaa, laguna shubaa khasnadda dawladda ama la siiyaa dadkii dhaawacu ku soo gaadhay daabacaaddaas haddii uu dhaawacaasi ku caddaado. Qorayaashu waxay rafaan amarkaas uga qaadan karaan Maxkamadda Sare.

3) Qorayaasha ay hawshoodu dhaawac u keenayso qaranka soomaaliyeed waxa bannaan in la soo taago Maxkamad, waxaana lagu xukumi karaa xabsi aan ka badnayn 2 sano, ama ganaax aan dhaafsiisneyn 3,000: ama labadaba, hadduusan sharciga Ciqaabta Soomaaliyeed (Somali Penal Laws) ku xukumin ciqaab taas ka weyn gefka uu geystay qorahaasi.

QAYBTA 4aad

NOOCYADA XUQUUQDA

Qod. 13aad

1) Xuquuqda loo dhawrayo qoraha waxa ka mid ah :

- i) Xuquuqda dhaqaale; iyo
- ii) Xuquuq macnawi ah (moral).

2) Qoraagu wuxuu dhammaan hawlihiisa ama qaarkood xaq ugu yeelanayaa iyadoo la waafajinayo arrimaha lagu soo sheegay qaybta 1 (i) iyo (ii) ee qodobkan.

QODOBKA 14aad

XUQUUQDA DHAQAALÉ

Iyadoo la tixgelinayo qoddobada sharcigan, ama sharci kastoo lug ku leh arrimahan:

1) Qoruhu wuxuu awood u leeyahay:-

i) Inuu daabaco hawshiisa iyo inuu go'aan ku gaaro habka hawshaas loo daabacayo.

ii) Inuu tarjumo soo qaato, soo koobo, ama hawshiisa u hagaajiyo sidii isaga la habboonaata, waafaqsanna xuquuqdiisa.

iii) Inuu beddelo, bandhigo, oggolaado in hawshiisa loo bandhigo dadweynaha.

iv) Inuu raadiyaha ka sii daayo, ama u oggolaado in hawshiisa laga sii daayo raadiyaha.

v) Inuu dadweynaha gaarsiyo;

vii) Waa lagama maarmaan in la saddoeyo beqolleyda 6% halka mar uu qaadankaro ama qayb qaybta uu qoraagu ugu yeelanayo marka hawshiisa la iibiyo ama si kale loo isticmaalo;

viii) Inuu u oggolaado in dad kale ay hawshiisa kaga faaii'deysan karaan dhammaan ama qayb ka mid ah shareiyadan.

2) i) Haddii uu qoraagu hawshiisa iibiyo iyadoo gacan ku qoran oo iibsaduhu ku sii iibiyo qiimo ka sarreeya kii uu ka helay qoruhu ama dadka dhaxalkiisa leh waa in laga siiyaa qayb suuragal ah faraqa u dhaxeeya labada iibsi; qaybta qoraha ama dadka dhaxalkiisa leh la siinayaa waa inay ahaataa sida soo socota:

b) Sh.So. 1.000 (Kun shilin) ilaa 10.000 (Toban kun) 15%

t) Sh. So. 10.000 (toban kun) ilaa 20.000 (labaatan kun) 20%.

j) Sh. So. 20.000 (labaatan kun) ilaa 40.000 (araftan kun) 30%

x) wixii ka badan 40.000 (afartan kun) 40%

ii) Qoraaga ama dadka dhaxalkiisa lehi way warsan karaan qaybtooda gadaha iyo laga gadaha ama haddii la xaraashay, cidda hawshaas xaraashay haddii labada hore qaybtaas bixin waayeen;

iii) Qorayaasha shisheeyaha ee xuquuqda sharcigani dhawrayaa qaybtooda way weyddiisan karaan haddii sharciga qorayaasha ee dalkoodu uu xuquuq tooda la mid ah siinaayo qorayaasha socomaaliyeed, iyadoo u ah saldhig habka wax is-weydaarashada (Reciprocity).

QODOBKA 15aad.

XUQUUQDA MACNAWIGA AH (MORAL)

Marka la tixgeliyo qodobada sharcigan ama sharci kastoo lug ku leh arrimahan:

1) Qoraagu wuxuu xaq u leeyahay inuu:

i) Ku dacwoodo lahaanta qoraalnimada iyo gaar ahaan inuu weyddiisto in magaciisa lagu qoro, iyadoo loo eegayo shuruudaha ku xusan qaybta (1aad) ee qodobka 14aad, marka laga reebo haddii si khalad ah loogu sheego barnaamijka raadiyaha ee la xiriira hawlaha markaas socda.

ii) Is-hortaagoo ama ku doodo in la fududeeyo waxyaalaha weecin kara, dhaawici kara ama baddeli kara ama hoos u dhigi kara qiimaha hawshiisa ama dhaawici kara sharafciisa ama magaciisa.

2) Xuquuqda ku xusan qaybta (1aad) ee qodobkan, qoraha ama dadka dhaxalkiisa lihi waxay ku dacwoon karaan muddada sharcigani u qeexayo dhowrida xuquuqda qoraha.

3) Qoraaga iyo dadka dhaxalkiisa lihi waxay xaq u leeyihiin waxyaalaha ku qoran qaybta (1aad) ee qodobkan xataa haddii hore looga dhacay xuquuqdoodii dhaqaalaha sida ku qoran qodobka 14aad.

4) Xuquuqda maenawiga ah ee ku xusan qaybta (1aad) ee qodobkan lama jabin karo.

QAYBTA 5aad

WAREEJINTA XUQUUQDA QORAHA

QODOBKA 16aad

WAREEJINTA XUQUUQDA DHAQAALAHA

Haddii aysan jirin wax sharciga ka soo horjeeda, xuquuqda dhaqaalaha ee qoraha waa la wareejin karaa.

QODOBKA 17aad

WAREEJIN LA'AANTA XUQUUQDA QORAHA

HADDII AAN QORAAL JIRIN

1) Haddii uusan jirin sharci ama go'aan Maxkamadeed, wareejinta xuquuqda qoraaga waa inay ahaataa mid qoran.

2) Qalabka wax lagu wareejinayaa waa inuu ahaadaa mid cad oo tifaftiran, waana inuu ka muuqdaa xuquuqda la wareejinayo, itaalka xuquuqdaas ulajeeddada wareejinta muddada iyo meesha ama meelaha la rabo in lagaga faa'iideysto.

QODOBKA 18aad

XUQUUQDA AAN LA JABIN KARIN

Xuquuqda soo socotaa waa kuwa aan la jabin karin:

i) Xuquuqda Maenawiga ah ee ku xusan qodobka 15aad.

ii) Xuquuqda qoraagu uu go'aan ku gaari karo habka hawshiisa loo daabacayo, taasoo ku xusan qodobka 14aad (1) (i).

iii) Xuquuq kasta oo uu qoraagu u soo bandhigo hawl uu qaban doono;

iv) Xuquuq kastoo kale oo sharcigani uu mamnuucayo in la jebiyo.

QODOBKA 19aad

U QAADASHADA TIXGELINTA KU SAABSAN WAREEJINTA

Haddii aysan jirin wax cad oo ka soo hor jeeda, wareejin kasta oo ku saabsan xuquuqda qoraaga waxa loo qaadan karaa mid hirgashay haddii aan wareejintaas loo samayn danta qaranka.

QODOBKA 20aad

WAREEJINTA ASALKU KUMA LUG LAHA

WAREEJINTA XUQUUQDA QORAAGA

Marka uu qoraagu wareejinayo lahaanshaha hawshiisa asalka ah, shardi ma aha in xuquuqda qoraagu ay taas la wareegto.

QODOBKA 21aad

XAQ UU QORAAGU U LEEYAHAY INUU HAWSHIISA
KA SOO CESHADO DADWEYNAHA.

Qoraaga oo kaliya ayaa xaq u leh inuu weydiisto Maxkamadda ku shaqo leh inay u oggolaato inuu hawshiisa dadweynaha ka soo ceshado ama waxyaalo muhim ah ka badaleo xataa haddii hore loo wareejiyey xuquuqdiisii dhaqaalaha, isagoo raacaya shuruudahan:

i) Waa inuu maxkamadda kor keeno sababo waaweyn oo caddeynaya waxa ku kallifay;

ii) Waa inuu magdhow suuragal ah siiyaa ciddii soo warsata xuquuq dhaqaale isagoo dhawraya muddada Maxkamaddu u qabato, haddii uu taas ka soo bixi waayana amarka maxkamaddu waa inuu fulaa.

QODOBKA 22aad

WAAJIBKA QORAAGA EE KU SAABSAN WAREEJINTA

XUQUUQDA QORAAGA

Qoraagu waa inuu iska ilaaliyaa wax kasta oo is-hor taagi kara wareejinta xuquuqda qoraaga.

QODOBKA 23aad

MAXKAMADDA KU SHAQO LEH XUQUUQDA QORAAGA

Wixii aan la xiriirin qodobada 7 iyo 8 ee shaqiga madaniga soomaalida, maxkamadda shaqada ku leh, marka ugu horreeysa, haddii loo fiirsho arrimaha ku saabsan xuquuqda qoraaga waa maxkamadda go'bolka.

— 1117 —

QAYBTA 6aad

MUDDADA

QODOBKA 24aad

MUDDADA CAADIGA AH

1) Xuquuqda qoraaga ee hawlaha suugaanta, fanka iyo cil-miga waxa la dhawrayaa inta uu qoraagu nool yahay iyo soddon sano dhimashadiisa kaddib.

2) Hawlaha wadajir ahaan loo qabto, xuquuqda qoraaga waxa la dhawrayaa soddon sano kaddib dhimashada qoraaga ugu dambeeya dadkii hawsha wada lahaa.

QODOBKA 25aad

MUDDADA HAWLAHA AAN CID LEH LA AQOON

KUWA LAGULA BEEN-MAGAC BAXAY

Muddada dhawridda xuquuqda qoraaga aan la aqoon ama ka qaata magaca beenta ah, waxa laga soo bilaabayaa marka magaca aan la aqoon ama magaca runta ah ee qoraaga laga helo diiwaanka xuquuqda qoraayaasha.

QODOBKA 26aad

HAWSHA LA QABTO DHIMASHADA QORAAGA KADDIB

1) Muddada dhawridda xuquuqda qoraaga ee la xiriirta hawsha la qabto dhimashada qoraaga kaddib waxa laga soo bilaabayaa markii hawshaas la daabacayo. Ulajeeddada hirgelinta sharcigan loogu isticmaalay, «Hawsha Qoraaga Dhintay» waxa weeye:

i) Mid la daabaco kaddib marka uu dhinto qoraagu, in kastoo laga yaabo in dadweynuhu sii ogaaw hawshaas qaarkeed ama dhammaanteed;

ii) Ama uu qoraagu daabacayo ama amarkiisa lagu daabacayo; laakiinse uu mar dambe ku noqday, dib u qoray, hagaajiyey ama kor-dhiyey, kaddib ku noqoshadaas, dib u qorriddaas, hagaajinta ama kor-dhintaas habka hawshaas cusub.

QODOBKA 27aad

LAMBARINTA IYO KALA QAYBINTA HAWLAHA

Hawlaha loo daabaco qayb ama qaybo lambaraan waa in loo qaataa hawl qudh ah, haddii daabaciddaas qaybsan ay u dhaxeeyso muddo 12 bilood ah waxaase sharci ah haddii qaybahaas isku waqti loo bandhigo diiwaanka xuquuqda qoraaga waa inaan loo qaadan inay yihiin hawlo kala gaar ah.

QODOBKA 28aad

BILOWGA MUDDADA DHAWRIDDA

Marka la bilaabayo muddada dhawridda xuquuqda qoraaga ama muddo kale oo ku cad sharcigan:

i) Sannadka hawshu bilaabato ama kan ay dhammaato waa in aan la tirsan.

ii) Sannad walba maalmihiisa waa in la tirsadaa ayadoo lagu daro maalinta sannadka ugu dambaysa.

QAYBTA 7aad

WAX-QABASHADA IYO INTA XADKEEDU LE'EG YAHAY

QODOBKA 29aad

DADKA WAX KA QAEAN KARA

1) Dadka tallaabo sharci ah u qaadan kara Maxkamadda Maadaniga ah ee gargaar warsan kara marka lagu xad-gudbo xuquuqda qoraaga waa qoraha iyo dadka dhaxalkiisa leh iyo cid allaale cidduu sharcigani u aqoonsado inuu leeyahay xuquuqdaas.

2) Tallaabada sharciga ah oo lagu xusay qaybta aan soo dhaafnay waxaa wadajir u qaadi kara qorayaal hawshoedu aanay kala qayb sami karin amase qorayaasha hawshoodu kala qaybsami karto, waxaase shardi ah inuusan qoraana tallaabo qaadi karin ama gargaar warsan karin ka badan intuu hawsha ku lahaa.

QODOBKA 30aad

DADKKA LEH DHAXALKA QORAAGA

1) Dadka leh dhaxalka qoraaga waa inay ku caddaataa oo waa faqsanaataa sharciga dhaxalka ee lagaga dhaqmo dalkiisa waqtiga qoraagu geeriyooday.

2) Dadka leh dhaxalka qoraaga shisheeyaha ah waa dadka lagu tilmaamay sarciga daxalka oo dalka qoraagaasi deggan yahay lagaga dhaqmo.

QAYBTA 8aad

HAWLAHA DADWEYNUHU LEEYAHAY

QODOBKA 31aad

QEEXIDDA HAWLAHA DADWEYNUHU LEEYAHAY

Si loo dhaqan geliyo ujeeddada sharcigan, «Hawlaha dadweynuhu leeyahay waa hawl kasta oo ka mid ah kuwa soo sooda:

i) In kastoo aan qoraaga la aqoon, haddana waxa la rumaysan karaa inuu hawshaas dhaliyey qoraa soomaaliyeed;

ii) Hawl kastoo la daabaco ayadoon la aqoon qoraageeda ama magaciisa runta ah waxa iska leh dadweynaha ilaa ay ka caddaato magaca qoraagu ama magaciisa runta ah;

iii) Markay dhammaato muddadii sharcigani uu u qabtay dhawridda xuquuqda qoraaga iyo dadka dhaxalkiisa leh, waxay hawshii u wareegaysaa dadweynaha;

iv) Hawl kasta oo ay dawladdu dhaliso iyaduna leedahay oo aan ku jirin kuwa ku xusan qodobka 5 (1).

QODOBKA 32aad

LAHAANSHAHA GUUD EE XUQUUQDA QORAAGA

EE HAWLAHA DADWEYNUHU LEEYAHAY

1) Hawlaha dadweynuhu waa lahaansho ka dhaxeysa Ummadda oo sharcigani wakiil uga dhigayo wasiirka sidii isagoo ah qoraaga, isla markaasna ilaalinaya xuquuqda iyo dhexfta ka imaan karta hawlahaas.

2) Dhawrista xuquuqda qoraaga ee hawlaha dadweynaha ma laha waqti u go'an.

3) Nuqullada tarjumada, ururinta, qaadashada, habaynta ama badbeddalaad kale ee hawlaha dadweynaha, ee ay ka soo daabacaan dibedda qorayaal shisheeye ah ayagoo fasax ka haysan wasiirka lama soc gelin karo dalka Jamhuuriyadda Dimiqaaradiga Soomaaliya hadduusan Wasiirku soo gelinta jaadkaas ah oggolaan.

QAYBTA 9aad

QODOBKA 33aad

OGGOLAANSHAHA ISTICMAALKA HAWLAHA

CILMIGA AH

Isticmaalidda hawl kasta oo cilmi ah waxaa oggolaan kara:

i) Qoraagii iska lahaa ama dadka dhaxalkiisa leh, ama ciddi isaga ama ama dadka dhaxalkiisa leh ay markaas u oggolaadaan;

ii) Qorayaalka wadajira, haddii hawlhooda la kala saari karo, iyadoo mid waliba goonidiisa u oggolaan karo in la isticmaalo qaybtiisa;

iii) Wasiirku wuxuu keli awood u leeyahay inuu oggolaado in la isticmaalaa hawl dadweynuhu uu leeyahay.

QODOBKA 34aad

AMARRO KHASAB AH

Waasiirku wuxuu awooddaa, isagoo ka eegaya dhanka danta caamka ah, inuu soo saaro amar khasbaya isticmaalidda hawsha cilmiga ah haddii:

i) Marka si caqliga gasha loo baaro qoraaga iyo dadka dhaxalkiisa leh inaan la qaadan karin inay yihiin kuwii dhabta ahaa.

ii) Marka qoraaga iyo dadka dhaxalkiisa leh ay si garawsho la'aan ah u diidaan inay bixiyaan oggolaanshaha loo baahan yahay.

iii) Marka qoraaga iyo dadka dhaxalkiisa leh ay ku xiraan oggolaanshaha shuruuda aan suuragal ahayn, ama fulintoodu ay keeni karto dhibaatooyinka aan laga gudbi karin.

Waxaase shardi ah:

b) Waasiirku intuuusan soo saarin amarka khasabka ah, inuu siiyaa qofka iska leh xuquuqda qoraaga, fursad u suura gelisa in lagu dhageysto;

t) Dhammaan xuquuqda qoraaga ama dadka dhaxalkiisa leh ee hawsha laga hadlayo waa la ilaalinayaa waana in shuruudaha lagu dejiyey sharcigan ama xeerka laga sameeyo, si adag loo ilaaliyaa.

QODOBKA 35aad

DHAQANGELINTA HABBOON

Wax kastoo aan la xiriirin sharciyada qodobbada 14, 33 ama 34 ee shareigan lama jebin karo xuquuqda qoraaga marka la isticmaalayo hawshiisa cilmiga ah ayadoo aan la baddeli karin afki: aqalka ahaa ee lagu daabacay haddii aan oggolaansho laga helin qoraaga ama dadka dhaxalkiisa leh haddii:

1. Hawshaas loogu isticmaalayo maxkamad gudaheed ama xubnaha dawladda mid ka mid ah ama Hay'adaha madaxa bannaan, waxase shardi ah in loo haysto oggolaansho cad.

2. Loo isticmaalayo dan shaqsi ah waa in hawshii la daabacaa, la tarjumaa, la qaataa, la hagaajiyaa ama la beddelaa.

3. Tusaalooyinka iyo wixii kaloo hawshaas laga soo saaro waa xa la raacsiin karaa hawl kale, waxase shardi ah:

b) In la xuso magaca qoraaga;

t) Tusaalooyinka iyo waxyaalaha hawshaas laga soo saaro waa inayan ka badan intii ulajeeddadu ahayd;

j) Sharciyada dhaqangalka habboon waa in la ilaaliyaa marka la isticmaalayo tusaalooyinka iyo waxyaalaha hawsha laga soo saaro.

Hawlaha laga sameyn karo tusaalooyinka waxa laga qaadan karaa maqaaladaha lagu qoro jaraa'idka iyo wargeysyada muddaaleyaasha ah. Haddii maqaaladahaasi ay saxaaxan yihiin waa in la xusaa magaca qoraaga, haddii kale, waa in la xusaa meesha marka laga helay.

4) Tusaalooyinka laga soo saaro hawl ama cajaladaha waxa la raacsiinayaa hawl kale, ama wax la gaarsiinayaa dadweynaha ayadoo ay ulajeeddada tahay in wax lagu tuso Dugsiyada, Jaamacadaha, barnaamijyada tabbarrada iyo wixii la mid ah, waxase sharci ah:

i) Tusaaluhu inuusan ka bagnaan intii ulajeeddadu ahayd;

ii) Bandhigidda iyo isgaarsinta waxa loogu istimaalayaa keliya ulajeeddo waxbarasho;

iii) Magaca hawsha lagala soo baxay tusaalaha iyo magaca qoraagoodaba waa in la xusaa;

iv) Sharciyada dhaqangelinta habboon waa in si suuragal ah loo ilaashaa:

5) Maqaalad lagu qoray wargeys, muddaale iyo wixii la mid ah ama raadiyo laga sii daayo, kuna saabsan arrimo dhaqaale, siyaasad diin iyo bulshada haddii mar labaad lagu soo daabaco wargeysyada, muddaaleyasha iyo wixii la mid ah, ama raadiyaha laga sii daayo aan dadweynaha la gaarsiyo waxa sharci ah:

i) Marka la istimaalayo maqaaladaas ama laga sii daaynayaa raadiyaha waa inayan labada marna maamnuuc ahayn;

ii) Qoraaga iyo meesha warka laga helayaba waa in la xusaa:

6) Hadday rugta kutubta dadweynaha, dugsiyada, dugsiyada loo hoydo (Kolleejooyinka ama meelaha kale wax lagu bartaa ay dib u daabacaan hawl suugaaneed, fan ama cilmi ah oo si sharci ah hore loogu daabacay, ama ha u sawirteen ama si kaleba ha u daabacdeene, taas macnaheedu waxa weeye:

a) In Tirada nuqullada ay daabacayaan ayan ka badan inta loobaahan yahay.

b) Dib u daabaciddaas iyo tirada nuqulladu waa inayan waxyeelin danaha qoraaga.

t) Cid kastoo aan ahayn qoraaga ayaa iyana daabici kara ama raadiyaha ka sii dayn kara; ayadoo loola jeedo in dadweynaha laga wargeliyo arrimaha markaas socda, ha ahaato cashar, khudbad, diineed, khudbad sharciyeed oo laga yiri maxkamad ama hawshii kale la mid ah.

QAYBTA 10aad

HESHIISKA DAABICIDDA

QODOBKA 36aad

HESHIISKA DAABICIDDA

1) Heshiiska daabicidda waa inuu ahaadaa mid qoran oo uu qoraaga kula heshiinaayo inuu u keeno cidda wax daabacaysa hawshiisti asalka ahayd: Cidda wax daabacaysana waxay qoraha kula heshiinaysaa daabacidda, qaybinta iyo iibinta hawsha sida ku qoran heshiiska dhexmaray.

2) Sida ku qoran heshiiska, qoraagu wuxuu xaq u leeyahay inuu ka faa'iido, hawshiisa, wuxuu kaloo xaq u leeyahay inuu ka daafaco hawshiisa cid allaaale ciddii isku dayda inay waxyeelleeyso marka lagu daro cidda daabacaysa nafteed.

3) Ciddii si habboon loogu oggolaaday (halkan iyo kaddibna cidda awoodda u leh) ee haysata oggolaanshaha iyo wakiilnimada qoraaga way la geli kartaa heshiiska daabicidda ayadoo ay shardi u tahay inuu raaco sharcigan qaybta (1) ee qoddobkan.

QODOBKA 37aad

XUQUUQDA IYO AWOODDA DAABACAHA

1) Haddii aan heshiisku si kale daabacaha xuquuq kale ugu oggolaanayn ayadoo sharcigan la raacayo, daabacuhu ma yeelan karo wax dhaafsiisan xuquuqda daabicidda, qaybinta iyo iibinta.

2) Qodob kasta oo ka mid ah heshiiska, daabacahana u oggolaanaya inuu wax ka baddelo hawsha marka lagu daro magaceeda oo aan ahayn sixidda caadiga ah, haddii qoraagu uu diido ama samayn kari waayo sixiddaasi waxay noqonaysaa mid aan waxba ka jirin.

QODOBKA 38aad

WAXYAALAHA HESHIISKA LAMA HURAANKA U AH

1) Heshiisku wuxuu ka koobnaanayaa qoddobada lama huraanka ah ee soo socda:

- i) Magaca qoraaga ama kan wakiilkiisa;
- ii) Gunnooyinka la siin karo qoraha ama dadka dhaxalkiisa leh;
- iii) Habka gunnooyinkaas loo bixin karayo;
- iv) Inta jeer ee ay tahay in daabacuhu hawsha daabaco;

v) Inta nuqul ee ay tahay in daabacaaddiiba laga sameeyo.

2) Haddii aysan jirin waxyaalo u diiddani waa in had iyo jeer loo qaataa in qoraha ama dadka dhaxalkiisa lihi ay xaq u leeyihiin gunno caqligal ah oo aan ka yarayn 15% qiimaha iibka nuqul kasta ee hawsha.

3) Haddii aan heshiisku caddaynayn gunnooyinka la siin karo qoraaga ama dadka dhaxalkiisa leh, Maxkamadda shaqada ku leh ayaa u goyneysa inta iyo heerka gunnooyinka iyo habka gunnooyinka jaadkaas ah loo bixinayo.

QODOBKA 39aad

I UMIDDA AMA KHARRIBIDDA HAWSHA GACANTA KU QORAN KA HOR INTAAN LA DAABICIN

1) Haddii hawsha gacanta u qorani, dhammaan ama qayb ka mid, lunto ama kharribanto, inta ay daabacaha la jirto, iyo ka hor intaan ladaabicin, daabacuhu wuxuu magdhaw qoraha uu siinayaa lacag u dhiganta:

b) Wixii la siin lahaa ee heshiiska ugu jirey, haddii hawshu daabacmi lahayd.

t) Khasaaraha ka soo gaadhay hawshaa luntay.

2) Haddii ay hawsha gacanta ku qorani lunto ka hor intaan daabacaha la gaadhsiiin ayadoo ay dayaceen qoraha ama dadka dhaxalkiisa lihi waxay daabacaha siinayaan hormaris kaas oo ay hore u qaateen dheeraadna ka ah gunnada ugu jirta heshiiska iyo khasaaro kasta oo daabacaha ka soo gaadha lumidda hawshaas gacanta ku qoran.

3) Haddii hawsha gacanta ku qorani ay ka lunto wakiil, wakiilkaas ayaa magdhow qoraha iyo daabacaha ka siinaaya waxyeello kasta oo ka soo gaadhay lumidda hawshaas gacanta ku qoran.

QODOQBKA 40aad

MUDDADA U GO'AAN GUDBINTA IYO DAABICIDDA HAWSHA GACANTA KU QORAN

1) Muddada Go'an ee:

a) Qoraha ama dadka dhaxalkiisa lihi ay daabacaha ugu gudbinayaa hawsha gacanta ku qoran:

b) ay tahay in daabacuhu hawsha ku daabaco; waxa lagu qeexayaa heshiiska daabicidda.

2) Haddii aanay heshiiska ku caddayn shuruudaha ku jira qaybta aansoo dhaafnay, maxkamadda ku shaqada leh ayaa hadba sida arrintu tahay, muddo suuraggal ah u qabanaysa gaadhsiiinta ama daabicidda, iyada ayaanaislamarkaas go'aan ku soo saaraysa in waxyeeladii suuraga ah kooxdii geysataa kooxda kale uga magdhowdo.

QODOBKA 41aad

NUQULLADII AAN GADMIN KADDIB MARKA

HESHIISKU DHACDO

1) Haddii shuruudaha ku jira qartood uu heshiisku u qabanayo muddo go'an, muddadiina ay dhammaato ayadoo ay weli gaacanta daabacaha ku jiraannuqulle aan gadmin, cidda iska leh xuquuqda qoraha way yeeli karaan:

i) Inay nuqullada aan gadmin ku iibiyaan qiimahoodii iyo kor-saar ah 10% ama.

ii) Inay daabacaha u oggolaadaan inuu nuqullada hadhsan ku iibiyo si waafaqsan heshiiska dhacay.

2) Haddii cidda iska leh xuquuqda qoraha aanay si cad u tilmaan midkii ay dooran lahaayeen labada dow ee kore, daabacaha ayaa isagoo aan wargelin ciddii iska lahayd, sidiisii u gadaya nuqullada hadhay sidii ayadoo cidda iska leh, xuquuqda qoraha ay dooratay in heshiiska sii soodo.

QODOBKA 42aad

DHICIDDA HESHIISKA MARKA DHAWR

DAABACADOOD DHAMMAADAAN

Wixii aan la xiriirin shuruudaha halkaas ku jira ee ku saabsan muddada, heshiiska daabiciddu waxa uu rasmi ahaan u dhacayaa mar alla markii aydhammaadaan dhawrka daabacadood ee lagu heshiiyey.

QAYBTA 11aad

HESHIISKA SOO BANDHIGIDDA

IYO BANDHIGIDDA QORAYAASHA

QODOBKA 43aad

HESHIISKA SOO BANDHIGIDDA

1) Heshiiska soo bandhigidda waa inuu ahaadaa mid qoran oo cidda iska leh xuquuqda qoraha ay ku oggolaato inay hawshooda asalka ah koox saddexaad u gudbiyaan, kooxda saddexaadna ay ku ballan qaaddo inay hawsha soo bandhigidda isku dubaridaan.

2) Iyadoo loo eegayo shuruudaha heshiiska soo bandhigidda iyo sharcigan, ayaa cidda iska leh xuquuqda qoraha ay u xejisanaysaa xaqii hawsha iyo ka faa'iideysigeedaba ay dawga u lahaayeen si ay uga daafacaan cid kasta oo ay ka mid tahay kooxda saddexaad.

3) Shuruudaha ku jira qodobada 37 iyo 38 ee sharcigan ayaa loogu dhaqmayaa si lamid ah heshiiska soo bandhigidda kol haddii aysan jirin wax iska-hor-imaad ah oo ay u yeelan karaan heshiiska jaadkaas ah.

QODOBKA 44aad

CADDEEYNTA QORAN EE HAWL LAGU GUDDOOMAY

1) Mar alla marka hawsha la guddoonsiiyo kooxda saddexaad

Waa in kooxda saddexaadna :

i) ay caddayn qoran oo muujinaysa inay hawshii guddoomaan siiyaan cidda iska leh xuquuqda qoraha;

ii) ay ku ogeysiiyaan cidda iska leh xuquuqda qoraha muddo aan dhaafsiisnayn 30 beri, laga bilaabo maalinta ay guddoomaan, haddii uu oggol yahay isku dubbariiska hawsha.

2) Haddii muddo lix bilood ah dhexdood, laga bilaabo taariikhda la oggolaaday, aan hawshii lagu soo bandhigin, cidda iska leh xuquuqda qoraaga waxay ku dacewoon karaan in la siiyo magdhow u dhigma dheef-tii ay ka heli lahaayeen haddii hawshaas labaatay goor la soo bandhigi lahaa.

QODOBKA 45aad

WAAJIBAADKA KOOXDA SADDEXAAD

1) Ayadoo la tixgelinayo waxa ku qoran heshiiska soo bandhigidda, kooxda saddexaad uma suurowdo, haddaysan oggolaansho qoran ka haysan cidda iska leh xuquuqda qoraaga, inay daabacadaan hawsha bandhigidda, kuna wareejiyaan cid kale, ama ay soo saaraan nuqullo ka badan intii dhab ahaan loo baahnaa ama ii biyaan ama lacag la'aan ku bixiyaan nuqullo ka mid ah hawshii.

2) Haddii kooxda saddexaad ay qaaddo tallaabo ka soo horjeeda qaybta laad, lana ogaado in tallaabadaasu ay jabineyso heshiiskii, cidda iskaleh xuquuqda qorraaga waxay magdhow ka weydiisan karaan jebinta heshiiska.

QODOBKA 46aad

CIRIIR GELINTA MADAX BANNANIDA KA FAA'IDEYSIGA

SOO BANDHIGIDDA HAWL LA OGGOLAADAY

Cidda iska leh xuquuqda qoraaga ee hawl hore aan loo daabicin, laakiinse kooxda saddexaad ay oggolaatay soo bandhigidda uma suurowdo haddii aysan kuheshiin qaybaha, inuu u oggolaado cid kale inay hawshii sii isticmaasho ilaa ay ka soo wareegto lix bilood, laga bilaabo marka la oggolaaday soo bandhigidda hawsha.

QODOBKA 47aad

QEEXIDDA SOO BANDHIGIDDA

Sharcigan, soo-bandhigidda waxa loola jeedaa in dadweynaha lagu gaarsiyo:

i) Raadiyo-telefoon (Radio-telephone)

ii) Shinimada

iii) Raadiyaha ama Telifisyoon,

iv) Wax allaale wixii dadweynaha loogu soo bandhigi karo, ha noqoto hawl fan ah ama mid suugaaneed

QODOBKA 48aad

Madaxweynaha J.D.S. wuxuu soo saari karaa xeerar gaar ah oo lagu maamulo xuquuqda soo-bandhigidda qorayaasha.

QODOBKA 49aad

HOBAL KASTAA WUU IS-HORTAAGI KARAA

SOO BANDHIGIDDA HAWSHIISA

1) Hobal kastaa ee la damco in hawshiisa mar labaad la soo bandhigo wuu is-hortaagi karaa soo bandhigidda jaadkaas ah haddii ay isaga markaas la noqoto in wax la yeelayo danhiisa hobalnimada.

2) Ulajeeddada is-hortaagidda lagu xusay qaybta kore, waxa weeye in maamulaha bandhigu wakiil ka yahay hooballadoo dhan, haddii bandhiggaas uu ka kooban yahay, koox heesaa ah iyo koox muusikaale ah (Musicians).

QAYBTA 12aad

HESHIISKA KU MAGACAABIDDA

QODOBKA 50aad

HESHIISKA KU MAGACAABIDDA

1) Heshiiska ku magacaabiddu waa midka ay cidda iska leh xuquuqda qoraaga, xuquuqdeeda dhaqaale ee hawlaha suugaaneed, cilmiyeed ama fan ahaaneed ee ay maskaxdeeda ka ahalisay, cid kale ugu wareejineyso siin ahaan, ijaar ahaan ama iibsadaan.

2) Cidda iska leh xuquuqda qoraaga waxay xuquuqdeed cid kale ugu magacaabi kartaa:

a) Si dhan ama qayb ahaaneed;

b) marka laga jeego hawsha dhammaan ahaateed ama qayb ahaaneed;

t) dhammaan muddada ay jireyso xuquuqda qoraagu ama qayb muddadaas ka mid ah;

3) Heshiiska ku magacaabidda xuquuqda qoraaga uma oggolaa-nayo in lagu magacaabuhu inuu ka beddelo magaca, qaabka ama waxa ku qoran hawsha lagu magacaabay.

QODOBKA 51aad

AWOODDA DIBU-BADINTA (Reproduction)

HAWLAHA LAYSKU MAGACAABO

Awoodda dibubadinta sawirrada gacanta (printing), kuwo xardhan (sculpture), kuwa kamarada (photograph) ama hawl la mid ah oo lay-sugu wareejiyo siin ahaan, iib ahaan amaba hab kale, waxay ahaanay-saa mid u gaar ah (remains to vest) cidda iska leh xuquuqda qoraha, haddii aan kooxuhu si kale ku heshiin.

QODOBKA 52aad

KONTROLIDDA ISTICMAALKA SAWIR GACMEED

QORSHAYNTA DHISMAHA (ARCHITECTURAL PLANS)

AMA QAABKA (DESIGNS) IYO HAWLAHA LA MIDKA AH

1) Lagu wareejiyaha sawir gacmeedka qorshaha dhismaha ama qaabka, iyo hawlaha la midka uma isticmaali karo ujeeddokageddi-qaabka, iyo hawlaha la midka ah uma isticmaali karo ujeeddo ka geddi-san tii loo sameeyey.

2) Haddii uusan jirin heshiis kale oo dhex-maraya labada kooxood, awoodda dibudaabicidda hawlaha ku xusan qaybta kore waxay gaar u tahay cidda iska leh xuquuqda qoraha.

QODOBKA 53aad

BANDHIGYO GAAR AH AYAA RAADIYAHa AMA

TELIFISYOONKA LAGA SIH DEYN KARAA AYADOO

AY OGGOLAATAY HAY'ADDA KA MAS'UULKA AHI

Ayadoon waxba loo himayn xuquuqda qoraha ayaa bandhig kasta oo lagu daawaday Gole murtiyeeet xero fagaare (public Hall) ama meelo kale oo fagaare ah raadiyaha ama telefisyoonka laga soo deyn karaa ama dadweynaha lagu gaarsiin karaa, waxase shardi ah in hay'adda bandhigga ka mas'uulka ahi ay bixiso oggolaansho qoran.

QAYBTA 13aad

KU-XAD-GUDBIDDA XUQUUQDA QORAHA

QODOBKA 54aad

XEERKA GUUD EE KU SAABSAN XADGUDBIDDA

1) Cid kasta oo ku xadgudubta, si kasta ha ku yimaadee, xuquuqda qoraha ee ku dhawrsan sharcigan wuxu noqonayaa dambiile, haddii dambigu ku caddaadana wuxuu halis u yahay hal sano oo xarig ah ama ganaax dhan Sh. So. 6.000 ama xarig iyo ganaax labadaba.

2) Qof kasta oo hore u galay, laguna xukumay dambiga lagu

soo xusay qaybta kore (1) oo haddana isla dembigii galaa wuxuu halis u noqonayaa ciqaab ku koradha mar kasta oo uu dambigaas la soo sheegay galo, waxaase sharciga in ciqaabtii korodhay aysan ka badan xabsi saddex sano ah ama ganaax dhan Sh. So. 18.000.

QODOBKA 55aad

DAABICID, GADID AMA DIBUDAABICID SHARCIDARRO AH

1) Cid kaasto daabacda, gadda ama dibudaabacda hawl dhawrsan, ama soo bandhigta ama dadweynaha gaadhsiisa ama ugu dhaqanto si kasta oo ka soo horjeedda sharcigan wuxuu noqonayaa dambiile sharcigan ku xadgudbay, waxaana lagu xukumayaa ciqaabta ku xusan qodobka 54aad.

2) Cid kasta oo daabacda ku gadda ama dib ugu badisa hawl dhawrsan, ama ku soo bandhigta ama dadweynaha ku gaadhsiisa, la'aanta oggolaanshaha cidda iska leh xuquuqda qoraha, iyo kii khaayinnimo iyo niydxumo dartood:

- i) ka taga ama beddela magaca qoraha;
 - ii) ka taga ama beddela magaca hawsha;
 - iii) baddela hawsha nafteeda ama ka taga qayb ka mid ah;
 - iv) daabaca ama soo saara nuqullo ka badan intii lagu heشيiey.
- Wuxuu haddii dembiga lagu qaado hali u yahay:
- a) Ciqaabta ku qoran qodobka 54aad.

b) Kala wareegidda alaabta daabacan ama la soo saaray, haddii aysan alaabtaasi ahaynwax dawladdu iska leedahay, iyo kala wareegidda dhammaan nuqullada asn gadmin ee hawsha kale iyo dhammaan wixii laga soo ururiyey gaddida soo saaridda daabacidda, dibudaabicidda ama soo bandhigidda jaadkas ah ee qarsoodiga ah.

QODOBKA 56aad

QOFKA IS-HORTAAGA SOO BANDHIGID ISAGO ISKA DHIGAYA KII LAHAA XUQUUQDA QORAAGA

1) Qof kasta oo isagoo iska dhigaya kii lahaa xuquuqda qoraaga ama wakiilkiisa idman, is-hortaagga soo bandhigid sharci ah oo hawleed ama cid kale oo ku kallifta inay is-hortaagaan, wuxuu noqonayaa dambiile sharciga ku xadgudbay wuxuuna halis u yahay in lagu xukumo xabsi aan ka badanayn 3 sano.

2) Dembiga lagu xusay qaybtan kore waa mid mudan ciqaab la fulin karo xataa haddii aysan soo eaban kooxdii waxyeelladu gaartay.

QODOBKA 57aad

**DACWADAHA MADANIGA AH IYO KUWA DAMBIYADA AH
EE KA DHASHA KU XADGUDBIDDA SHARCIGA WAY KALA
BAXSAN YIHIIN**

Dacwadaha Madaniga ah iyo kuwa dambiyada ah ee ka dhasha ku xadgudbidda sharciga xuquuqda qoraaga way kala baxsan yihiin, ka-la gaarna Maxkamad waa loogu qaadi karaa.

Xukunka ugu dambeeya ee Maxkamadda dembiga waa inay ahaataa, go'aanka lagu xiraayo hawlaha maxkamadda Madaniga ah.

QAYBTA 14aad

HAGAAJINTA IYO NIDAAMKA MADANIGA AH

(Civil Remedies and Procedure)

QODOBKA 58aad

DACWADAHA MADANIGA AH

Qof kasta oo xuquuqdiisa sharcigan ku jirta laga dhacaa, haddii aansharcigu si kale u jeedin, wuxuu:

i) ku dacwoon karaa magdhaw raq ahoo laga siiyo waxyeelladii kasoo gaartay dhicii;

ii) Maxkamadda ka codsan karaa inay amar bixiso ay dhac dambe kaga joojineyso kooxdii xaqiisa ku xadgudubtey;

iii) Maxkamadda ka codsan karaa inay ciddii dhacday ku qasabto inay xisaab habboon bixiyaan (show proper account).

iv) Warsan karaa hagaajin kastoo kale oo ku timaadda sharcigan xuquuqda qoraha.

QODOBKA 59aad

KHARASHKA DACWOYINKA MADANIGA AH

Dacwooyinka madaniga ah ee ku saabsan xadgudbidda xuquuqda qoraaga, kharshka waxa laga bixinayaa si waafaqsan qodobada 61aad iyo 67aad ee xeerka habka madaniga (Civil Procedure code) iyo xeer kastoo maamulaya kharashka dacwooyinka madaniga ah.

QODOBKA 60aad

CIDDA ISKA LEH XUQUUQDA QORAAGA EE LA SIINAYO

DHACA DHEEFTIISA

Haddii la dhaco xuquuq sharcigan dhawraayey; cidda iska leh xuquuqda qoraaga waxay daw u leeyihiin:

i) Dhammaan dheefta uu xadgudbuhu ka soo hooyo dhaca jaad-kaas ah;

ii) **Dhammaan** nuqullada aan gadmin ee hawshoodii laga sameeyey;

iii) **Dhammaan** biraha wax lagu daabacay (plates) ama lagu tala jirey in lagu daabaco muddadii xadgudubku soodhey.

QODOBKA 61aad

CIDAHA WADA LEH XUQUUQDA QORAAGA, WADAJIR IYO

KALA JIRBA WAY U DACWOON KARAAN

Haddii xuquuqda qoraaga ee la dhacay ay wada lahaayeen dad qof ka badani dadkaas xuquuqda qoraaga wada lihii wadajir ahaan iyo kalajir ahaanba, xadgubidda way u dacweyn karaan qofka dhacay, waxase shardi ah inay maxkamaddu qaybiso wixii la helo haddii, kooxda wada lahayd xuquuqda siman ay dhexdooda ka dhacdo xadgubid.

QODOBKA 62aad

LAMA DUMIN KARO DHISMO LAGA DHISAY

XUQUUQDA QORAHA OO LA DHACAY

1) Guri lagu dhisay xuquuqda qoraha oo la dhacay lama dumin karo ayadoo loo cuskanayo sababaha hoos ku qoran :

a) Haddii aan la raadin oon la heelin marka hore oggolaanshaha qofka iska leh xuquuqda intaan hawsha mashruuca la dhexgelin; ama

b) in-kastoo la raadiyey, lana kelay oggolaanshaha qofka xaqa iska leh, haddaan dhismaha loo samayn si waafaqsan sidii ay qorshaynta ahayd.

2) Arrimaha lagu soo xusay qaybta kore, cidda meel lagaga dhacay xuquuqdooda waxay weydiisan karaan:

i) Magdhow u dhigma meelkadhaca ka yimid ku-xadgubidda;

ii) in xadgubaha amar qoran lasiiyo si uusan dhibaatooyin iyo meelkadhac dambe u geeysan.

QODOBKA 63aad

SOO KOOBIDDA HABKA DACWOYINKA DEGDEGGA AH

Maxkamadda waxay hirgelin kartaa soo koobid hab dacwadeed markay maxkamadda la noqoto inay amar ka bixiso markay yimaadaan arrimo deg deg ah, lana hirgeliyo jirista habkaas.

QAYBTA 15aad

DIIWAAN GELIN

QODOBKA 64aad

DEEBAAJI SHARCI AH

1) Daabacaha, hawl kastoo suugaaneed, fan ama cilmiyeed, waa inuu uu dhigaa deebaaji ahaan, kharashkana iska bixiyaa, laba nuqul oo hawshiisa ah, meel kasta oo meelaha soo sooda ka mid ah:

a) Xafiiska Diiwaanka xuquuqda qoraha;
b) Rugta Kutubta Ummadda;
t) Rugta Kutubta Jaamicadda Ummadda kale oo laga yaabo in la abuuro mustaqbalka;

j) Akadeemiyaha Dhaqanka Ummadda.

2) Deebaajiga lagu soo sheegay qaybtaa kore waa in lagu keenaa 30 beeri gudahood marka laga bilaabo maalinta la daabacay hawshaas.

3 Haddii daabacuhu ku keeni waayo muddadii loo qabtay deebaajiga lagu soo sheegay qaybta aan soo dhaafnay, cidda iska leh xuquuqda qoraaga wuxuu deebaaji ahaan u geyn karaa labo Nuqul Xafiiska Diiwaanka iyadoo kharash uu daabacuhu bixinaayo.

QODOBKA 65aad

DEEBAAJIGA MASAWIRRADA, SAWIRRADA ASLAN

(PAINTING) IYO MASAWIRRADA XARDHAN)

Qoraha masawirrada xardhan, qorsbaynta, dhismaha, sawirrada aslan ama wixii la mid ah waa inuu geeyaa xafiiska Diiwaanka xuquuqda qoraaga isagoo raacinaya arjiga uu ku warsanayo diiwaan gelinta, masawirro tilmaamaya hawshiisa (lagana soo sawiray dhan kasta haddii sawirku uu yahay mid xardhan) ama wax allaale wixii u gaar ah hawshaas ee fududaynaaya aqoonsigeeda.

QODOBKA 66aad

HAWLAHA SHINEEMOYINKA IYO KUWA GOLAYAASHA MURTIDA.

1) Maamulaha hawsha shineemada ama tan Golaha Murtida wuxuu mas'uul ka yahay diiwaan gelinteeda.

2) Waa inuu soo raacsiyaa arjiga uu ku warsanayo Diiwaan gelinta hawshii shinemada ama golaha murtida oo la soo koobay, isagoo keenay xafiiska Diiwaanka gelinta masawirrada qaybaha uguwaaweyn filinka.

QODOBKA 67aad

SHAHAADO DIIWAAN GELIN OO KU MEEL GAAR AH

1) Xafiiska Diiwaan Gelinta Xuquuqda Qoraaga waa inuu qoraaga siiyaa shahaado Diiwaan Gelin ah oo ku meel gaar ah oo ay ku qoran yihiin:

i) Magaca, cunwaanka iyo Jinsiyadda qoraaga;

ii) Tirada nuqullada uu keenay, masawirrada iyo waxyaalaha gaarka ah, hadday jiraan iyo taariikhda alaabta la keenay;

iii) Taariikhda hawshaas la daabacay;

2) Haysashada shahaadada caynkaas ah waa in loo aqoonsadaa markhaati ku filan diiwaan gelinta.

QODOBKA 68aad

HABKA DIIWAAN GELINTA

1) Mar allaale marka Xafiiska Diiwaan gelinta xuquuqda qoraaga loo keensado arjiga diiwaan gelinta iyo qoraallada loo baahan yahay waa inuu arrimaha soo sooda ku soo daabaco faafinta rasmiga ah:

- i) Nocca iyo magaca hawsha;
- ii) Haddii hawsha hore loo daabacay;
- iii) Magaca iyo cunwaanka qoraaga;
- iv) Jinsiyadda iyo meesha qoraagu deggan yahay; iyo
- v) Wax allaale waxii hawshaas la xiriira.

2) Xafiiska Diwaan gelinta xuquuqda qoraaga, marka ay ka soo wareegto 30 beri laga bilaabo taariikhda arrimahaas aan soo sheegnay lagu daabacay faafinta rasmiga ah, uu siiyaa cidda shahaadadii ku meel gaarka ahayd haysatay, haddii wax taas ka soo horjeeda ayaa 30kaas beri kusoo bixin, shahaadadii dhabta ahayd ee Diiwaan gelinta iyo lam-barka diiwaanka.

QODOBKA 69aad

WAXYAALAHA KA SOO HORJEEDA DIIWAAN GELINTA

1) Haddii wax ka horjeeda Diwaan gelinta ay soo baxaan muddo 30 beri ah gudahooda, sida lagu soo sheegay qaybta labaad ee qodobka 68aad, Xafiiska Diiwaan Gelinta waa inuu jawaab qoran ku keena muddo 5 beri gudahood ah.

2) Xafiiska Diiwaan gelintu waa inuu, 10 beri gudahood laga bilaabo taariikhda uu helay jawaabta qoraha lays hortaagay arrintiisa, soo saaraa, isagoo sababaha caddaynaya, Dekreeto uu ku oggolaanayo ama ku diidaayo Diiwaan gelinta, waana inuu si dhaqso ah go'aankiisa u ogeysiiyaa cid kasta oo ay danayso.

3) Cid allaale ciddii uu waxyeelaayo go'aanka Xafiiska Diiwaan gelintu; waxay rafaan u qoran kartaa Wasiirka oo go'aankiisa uu yahay kama dambeystii waana inay haddii markaas Maxkamadda Sare oo iyadu iska leh maamulka hawshaa ay meesha ka maqan tahay, ku qoraan Diiwaanka loogu tala galay Dakreetada Wasiirka.

QODOBKA 70aad

DAABACAHA KEENI WAAYA DEEBAAJIGA SHARCIGA AH

Daabicihii, Xafiiska Diiwaan gelinta ku keeni waaya deebaajiga tirada nuqullada laga rabo hawl kastoo uu daabacay muddada hore loo soo sheegay, wuxuu mudanayaa ciqaabta ku qoran qodobka 55aad, ee shareigan awoodna uma laha inuu ku doodo xuquuqdiisii sida shareigani qabo ama kolka la eego waxa ku qoran heshiiska daabicidda, ilaa uu ka keeno nuqulladii deebaajiga ahaa ee laga rabay.

QODOBKA 71aad

DEEBAAJIGA NUQULLADA HAWSHA AAN LA DAABICIN

Cidda iska leh xuquuqda qoraaga hawl aan la daabicin, jecelna in hawshiisa loo dhowro, waa inuu xafiiska Diiwaan Gelinta xuquuqda qoraaga keenaa nuqul heshiisa gacanta ku qoran ah, soona raaciyaa arjiga uu ku warsanayo diiwaan gelinta

QODOBKA 72aad

HAWLAHA AAN DIIWAANKA LA GELIN KARIN

Xafiiska Diiwaan Gelinta xuquuqda qoraaga waa inuu diiwaan gelinta hawl la daabacay, haddii ayan si caddaan ah uga muuqan arrimaha gaarka ah ee soo socda :

- i) Magaca qoraaga haddii aysan hawshu ahayn mid aan qoraageeda la aqoon ;
- ii) Magaca cidda daabacday ;
- iii) Taariikhda la daabacay qayb kastoo hawshaasi ka mid ah;
- iv) Meesha lagu daabacay ;
- v) Waa inay ka muuqataa xarafka C oo ku jira garangar C, taasoo tilmaamaysa in hawshu ay leedahay xuquuqdii qoraaga.

QOODOBKA 73aad

CASHUURTA DIIWAAN GELINTA

Heerka cashuuraha Diiwaan Gelinta ee xafiiska diiwaan gelintu uu goynaayo; marka loo eego nooca hawshu waxay tahay, waa in lagu sugaa dekreetada Wasiirka.

QAYBTA 16aad

XAFISKA DIIWAAN GELINTA XUQUUQDA QORRAGA

QODOBKA 74aad

ABUURISTA XAFIISKA DIIWAAN GELINTA

1) Waa in Wasaaradda laga abuuraa Xafiiska Diiwaan Gelinta xuquuqda qoraaga, uuna maamulaa qof diiwaanhaye u ah xuquuqda qoraaga (halkan kaddib ah «Diiwaan-Gelinta» iyo Diiwaan-haye»).

2) Wasiirku wuxuu magacaabi karaa qof ama dad badan oo kaaliya Diiwaanhayaha mas'uulka ka ah Xafiiska Diiwaan-gelinta ama laamihisa ku yaalla gobollada ama Degmooyinka dalka.

3) Abuurista iyo nidaaminta Xafiiska Diiwaan Gelinta waxaa safa u ah Dekreetada Madaxweynaha J.D.S., iyadoo la tixgeelinayo xaqiikadda Wasiirka.

QODOBKA 75aad

DIIWAANAADA UU HAYNAYO DIIWAANHAYUHU

1) Diiwaanhayuhu waa inuu hayaa, ugu yaraan, Diiwaannada soo socda :-

- i) Diiwaanka hawlaha Suugaanta ;
- ii) Diiwaanka hawlaha Fanka ;
- iii) Diiwaanka hawlaha Cilmiga ah ;
- iv) Diiwaanka hawlaha dadweynaha ;
- v) Diiwaanka guud oo ay si buuxda ugu qoran yihiin dhamaan hawlaha la diiwaaniyey.

QODOBKA 76aad

DIIWAANGELINTA HESHIISYADA IWM IYO WAXYAALAHA

GAARKA U AH XUQUUQDA QORAAGA

Diiwaan hayuhu waa inuu diiwaanka loogu tala galay geliyaa waxyaalaha kale marka lagu daro arrimaha soo socda:-

i) Heshiis kasta, oo aan ahayn mid sharcidarro ah, ee la xiriira xuquuqda qoraaga sidii heshiisyada ku saabsan tarjamidda hawsha ama iibinta ama wareejinta kale ee xuquuqda qoraaga.

ii) Amarkasto sharci ah ee ka soo fula Wasiirka;

iii) Xukunno, amarro, ama Dekreetocyn ka soo baxay Maxkamaddu ku shaqada leh; lana xiriira xuquuqda qoraaga;

iv) Shahaadooyinka ku meel gaarka ah iyo kuwa dhabta ah ee diiwaan gelinta iyo wax allaale wixii hawsha gaar u ah.

QODOBKA 77aad

ASTAANTA DIIWAAN GELINTA

Xafiiska Diiwaan gelintu waa inuu leeyahay astaan u gaar ah oo ay ka muuqato astaanta Jamhuuriyadda Dimoqraadiga Socmaaliya iyo magacyada Wasaaradda iyo Xafiiska Diiwaan gelinta, Maxkamaduhuna waa inay aqoonsadaan qoraalka ay ka muuqato astaantaasi.

QODOBKA 78aad

**SOO SAARIDDA NUQULLADA AMA WAXYAABO GAAR AH EE
HAWL LAGA SOO DHEX SAARAY EE HORE LOO**

DIIWAANIYEY

Marka uu soo weydiisto qof kasta oo uu daneeyaa, Diiwaan-hayuhu wuxuu siinayaa nuqul run ah ee la aqoonsaday oo wax kasta oo la soo warsado ah; kuna jira mid kasta oo diiwaanadiisa mid ah, ama wuxuu siinayaa waxyaabaha hawl laga soo dhex saaray, waxaase shardi ah in cidda raadinaysa nuqulka ama waxyaalaha hawsha laga soo dhex-saaray inay bixiso cashuuraha u degsan arrimaha caynkaas ah.

QODOBKA 79aad

WAR KA RAADINTA DIIWAANADA

1) Cidda kasta oo ay danayso, jecelna in war laga siiyo mid ah Diiwaannada uu hayo Diiwaanhayuhu wuxuu arji u soo qoranayaa Wasiirka, kaasoo amar ka bixin kara in cidda arjiga soo qoratay la siiyo warka ay dooneyso. Mar haddii Wasiirka uu amarkaas bixiyo, cidda arjiga soo qoratey waa in la siiyaa warka ay doonayo waqtiyada ku habboon.

2) Ulajeeddada dhaqangelinta sharcigan «Waqtiga habboon» wuxuu macnihiisu yahay saacadaha rasmiga ah ee shaqada, haddii aysan jirin waqtiyo gaar ah oo uu shaqeeyo Diiwaanhayuhu, dadweynaha la ogeysiyeey.

3) Cidda arjiga soo qoratay, wardoonkana ahayd, haddii Wasiirku arjigooda soo diido, waxay dacwad u qoran karaan Maxkamadda Sare.

QAYBTA 17aad

**WAX KA BEDDELIDDA DIIWAANNADA IYO
GEFAFKA UU SAMEEYO DIIWAANHAYUHU**

QODOBKA 80aad

SIXIDDA YAR EE DIIWAANHAYAHA

Diiwaanhayuhu wuxuu Diiwaan kasta ku samayn karaa sixid yar oo ah waxyaalaha la diiwaaninayo ama laga hanfaday ee ku saabsan magaca iyo cunwaanka qofka diiwaanka ku jira ama waxyaalo kale oo gaar ah oo aan qofna xuuqdiisa waxyeelayn; waxase shardi ah in diiwaanintaas ama hanfadidaas ay markoodii hore ku dhacoen gef niyadsami ah.

QODOBKA 81aad

MAXKAMADDA AYAA AMRI KARTA SIXIDDA

AMA WAX KA BEDDELIDDA DIIWAANNADA

1) Maxkamadda shaqada ku lihi waxay amri kartaa, marka diiwaanhayuhu arji u soo qorto, cidda iska leh xuquuqda qoraaga ama ciddii kastee ay danayso, mid kasta oo ka mid ah waxyaalaha soo socda :

i) Diiwaangelinta wax gef ahaan looga hanfaday;

ii) Tirtirodda Diiwaaninta gef ahaan diiwaanka loo geliyey;

iii) Hagaajinta qalad kasta ama nuqsan diiwaanka ku jirtaa.

2) Amar kasta oo ka soo baxa Maxkamadda shaqada ku leh, kuna saabsan Diiwaaninta, hanfafidda ama hagaajinta diiwaan kasta racfaan baa laga qaadan karaa.

QODOBKA 82aad

OGAAN U HABAABINTA MAXKAMADDA AMA

DIIWAANHAYAHA

1) Haddii Diiwaanhayuhu uu ogaan u musuqmaasuqo diiwaan kasta ama u bixiyo shahaado been ah ama waxyaalo hawl laga soo dhexsaaray, isagoo ku dacwoonaya inay tahay nuqulkii dhabta ahaa, ee hawl kastoo diiwaanka ku jirta ama uu markhaati been ah maxkamadda ka furo, wuxuu mudanayaa xabsi aan ka badnayn 15 sano ama ganaax aan dhaafsiisneeyn Sh. So. 20,000/- ama labadaba.

2) Haddii uu Diiwaanhayuhu ku kaco mid kasta oo ka mid ah waxyaalaha laga xusay qaybta (1aad) ee kore oo waxyaalaha uu rabay ee taas ka dhalan karaan ay ka daba dhacaan (desired consequences), wuxuu mudanayaa xabsi aan ka badnayn 20 sano ama ganaax aan dhaafsiisnayn Sh So. 30,000:- ama labadaba.

QODOBKA 83aad

OGAAN U MUSUQMAASIQIDDA DIIWAANHAYAHA

1) Haddii Diiwaanhayuhu uu ogaan u musuqmaasaqo diiwaan kasta ama uu bixiyo shahaado been ah ama waxyaalo hawl laga soo dhex saaray, isagoo ku dacwoonaya inay tahay nuqulkii dhabta ahaa, ee hawl kastoo diiwaanka ku jirta ama uu markhaati been ah Maxkamadda ka furo, wuxuu mudanayaa xabsi aan ka badnayn 15 sano ama ganaax aan dhaafsiisnayn Shs. So. 20,000/- ama labadaba.

2) Haddii uu Diiwaanhayuhu ku kaco mid kasta oo ka mid ah waxyaalaha lagu xusay faqradda (1d) ee kore oo waxyaalaha uu rabay ee taas ka dhalan karaana ay ka daba dhacaan (desired consequence), wuxuu mudanayaa Xabsi aan ka badnayn 20 sano ama ganaax dhaafsiisnayn Shs. So. 30,000/- ama labadaba.

QODOBKA 84aad

MUSUQA KA YIMAADA FIIRADARRO CIIQAAB MUDAN

1) Haddii Diiwaanhayuhu, fiiro darro ciqaab mudan darteed, uu ku kaco mid kasta oo ka mid ah waxyaalaha lagu soo sheegay qodobka 82aad. Wuxuu mudanayaa xabsi aan ka badnayn 8 sano ama ganax aan dhaafsiisnay Sh. So. 10,000/- ama labadaba.

2) Haddii aan macnuhu ulajeeddo kale tilmaameyn «Diiwaan-haye» waxa wehliya, ulajeeddada sharcigan, kaaliyaha Diiwaanhayaha iyo xubin kastoo ka mid ah shaqaalaha xafiiska diiwaanhayaha xuquuqda qoraaga.

XEERAR GAAR AH OO KU-MEELGAAR AH

QODOBKA 85aad

TALLAABADA U HORRAYSA EE SHARCI GEYNTA

Sharci geynta dacwada dembiga ah ee laga galo xuquuqda qoraaga, kooxda wax la yeelay waxa tallaabada u horrayso ugu dhaqaaqaya Diiwaanhayaha ama sarkaal kastoo Booliiska ka tirsan oo ogaada, si kasta ha ku ogaadee, in dembiga caynkaas ah la galay.

QODOBKA 86aad

WIXII KA DHIMAN SHARCIGAN

Halkii aan sharcigan shuruudo habboon lahayn, waxa gelaya, laguna dhaqmi karaa Xeerka Madaniga ah ama Sharciyada kale Madaniga ah.

QODOBKA 87aad

DARDAARAN KU MEELAYNTA XUQUUQDA QORAAGA

1) Cidda iska leh xuquuqda qoraaga waxay xaqeeda ama qayb ka mid ah ku meelayn kartaa dardaaran waafaqsan sharciga shaqsigaa ah ee markaas ay dardaarmayso dalka ka socda.

2) Wareejin kasta oo cidda iska leh xuquuqda qoraaga ay xaqeeda ku meelayso ayadoo u jirran cudurkii u dambeeyey ee ay u dhiman lahayd, waxa loo qaadanaya si Xeerkan loogu dhaqmo darteed, in dardaaran lagu meeleeyey.

QODOBKA 88aad

DACWEYN BEEN AH AMA AAN MACNE WEYN LAHAYN

(FRIVOLOUS) OO KU KACO QOF ISKA DHIGAYA

INUU LEEYAHAY XUQUUQDA QORAAGA

1) Cid kasta oo uu ku cabsiiyo qof iska dhigaya inuu leeyahay xuquuqda qoraaga, dacweyn been ah ama aan macne weyn lahayn oo ku saabsan xuquuqda qoraaga, waxay Maxkamadda shaqada ku leh warsan kartaa :

i) In la bixiyo amar cabsiiyaha u diidaya inuu dib u samayyo cabsiin noocaas ah ;

ii) In cabsiiyaha lagu amro inuu qofka la cabsiiyey siiyo mag-dhowga waxyeello ama khasaare kasta oo kaga yimaada cabsiintaas laga soo dacwooday.

2) Si xeerkaan loogu dhacmo, maxkamaddu waxay u qaada-naysaa, haddii aysan jirin wax cad oo taas is-hor taagayaa, in dacwada cabsiinta ahi ay been ama macnadarro tahay haddii:-

a) Cabsiiyuhu dacwadiisa maxkamad ku geyn waayo 30 berri gudahood, laga bilaabo taariikhda uu ku kacay cabsiintaa hore loo soo sheegay ;

b) Cabsiiyuhu ku laabto cabsiinta ka hor inta aysan dhammaan 30ka berri, laga bilaabo taariikhda cabsiinta ugu horreysay.

QODOBKA 89aad

ASTAANTA KU MEEL-GAARKA AH EE DIIWAANINTA

Ilaa intay ka soo baxayso astaanta rasmiga ah ee Diiwaanintu ee lagu caddeeyey qodobka 77aad. Diiwaaninta waxa lagu isticmaala-yaa astaan kasta ama shaabad rabadh ah oo ku tilmaaman **Wasiirka**.

QODOBKA 90aad

MUDDADA DHAWRIDDA HAWLAHA QORAYAASHA

SHISHEEYAHA

Wixii aan la xiriirin shuruudo kasta oo ka duwan kuwa sharcigan ama sharci kastoo kale, muddada dhawridda xuquuqda qoraaga ee hawl uu qabtay qore shisheeye ahi waxay noqonaysaa tan uu u xad-

diday sharciga qoraha dalkiisu, haddii sharciga dalkiisu uu tilmaamayo muddo ka gaaban tan uu u xaddiday sharcigani.

QODOBKA 91aad

DIIWAAN GELINTA HAWLAHA SHARCIGAN KA

HORREEYEY

1) Ma jirto hawl, aan ahayn hawlaha danaha (domain) dadweynaha oo u hore jirtay taariikhdiisii uu sharcigani dhaqan galay oo u qalantaa dhawridda, haddii aan lagu diiwaanin 12 bilood gudahood, laga bilaabo taariikhda hore loo soo sheegay.

2) Arjiilaha diiwaanin la raba hawl sharcigan ka horreysey, wuxuu diiwaanhayaha u keenayaa :

i) Arji uu ku codsanayo diiwaaninta oo ay ku qoran yihiin :

a) — Magaca Hawsha ;

b) — Haddii hore loo daabacay, taariikhda iyo meesha lagu daabacay ;

t) — Magaca, cunwaanka, jinsiyadda iyo degaanka qoraha ;

j) — Cidda iska leh xuquuqda qoraaga haddii uu qoruhu dhintay ;

ii) Saddeex nuqul oo hawsha ah ;

iii) Waraaq-sharciyeed (Affidavit) uu ku caddaaynaayo inuu isagu yahay qorihii ama dhaxlihii.

QODOBKA 92aad

DIIWAAN GELINTA HAWLAHA DANAHA DADWEYNAHA

Hawl kasta oo lagu caddaayey Deekreetada Wasiirka inay tahay hawl dadweynuhu iska leeyahay waa in haddii aysan jirin wax taas diidayaa kolkiiba la diiwaaniyaa ayadoo aan lagu xirin hab kastoo jira.

— 1140 —

QODOBKA 93aad

B U R I N

Sharci kastoo ka soo horjeeda, ama aan la socon karin sharcigan waa la buriyey.

QODOBKA 94aad

XEERHOOSAADYADA

Madaxweynaha Jamhuuriyadda Dimoqraadiga Soomaaliya ayaa samayn kara xeerhoosaadyada sharcigan lagu dhaqan geliyo.

QODOBKA 95aad

DHAQANGALKA

- 1) Sharcigan waxa lagu darayaa Ururinta Rasmiga ah ee sharciyada, waxaa lagu daabacayaa Faafinta Rasmiga ah.
- 2) Wuxuu dhaqan galayaa mar alla marka uu saxeeexo Madaxweynaha Jamhuuriyadda Deemoqraadiga Soomaaliya.
- 3) Dadoo idil waxa waajib ku ah inay u aqoonsadaan una dhawraan inuu yahay sharciga Jamhuuriyadda Demoqraadiga Soomaaliya.

Muqdisho, 7 Sebteembar 1977

Jaalle S/Gaas Maxamed Siyaad Barre

Madaxweynaha

Jamhuuriyadda Demoqraadiga Soomaaliyeed